CÔNG TÁC BẢO VỆ, PHÁT HUY GIÁ TRỊ DI SẢN VĂN HOÁ NĂM 2013 VÀ PHƯƠNG HƯỚNG, NHIỆM VỤ TRỌNG TÂM NĂM 2014

TS. NGUYỄN THẾ HÙNG*

1. Công tác bảo vệ và phát huy giá trị di sản văn hoá năm 2013

Hoà cùng không khí sôi động của toàn Đảng, toàn dân và toàn quân thi đua lập nhiều thành tích chào mừng kỷ niệm các ngày lễ lớn của dân tộc, bám sát sự chỉ đạo của Đảng, Nhà nước và Lãnh đạo Bộ Văn hoá, Thể thao và Du lịch; phối hợp chặt chẽ với các cơ quan, đơn vị liên quan, các cấp chính quyền địa phương và cộng đồng quốc tế, năm 2013 ngành Di sản văn hoá đã tích cực chủ động xây dựng, triển khai kế hoạch công tác và đạt được một số thành tựu đáng ghi nhận, đóng góp thiết thực vào sự nghiệp phát triển kinh tế - xã hội chung của đất nước.

Trong năm qua, nhiều hoạt động cụ thể, thiết thực đã được triển khai thông qua các hình thức tổ chức trưng bày, triển lãm nhằm phục vụ những ngày kỷ niệm lớn của đất nước, cũng như của ngành, qua đó đã có tác dụng tích cực trong việc nâng cao nhận thức và trách nhiệm của toàn xã hội trong việc bảo vệ và phát huy giá trị di sản văn hóa.

Việc tổ chức đón bằng các di tích quốc gia đặc biệt, như Di tích lịch sử và kiến trúc nghệ thuật Văn Miếu - Quốc Tử Giám (Hà Nội), Di tích lịch sử Tân Trào (Tuyên Quang), Di tích lịch sử An toàn khu (ATK) Định Hóa (Thái Nguyên), Di tích lịch sử và kiến trúc nghệ thuật Côn Sơn - Kiếp Bạc (Hải Dương), Di tích lịch sử và danh lam thắng cảnh Yên Tử (Quảng Ninh), Di tích lịch sử và kiến trúc nghệ thuật Lam Kinh (Thanh Hóa)..., được tổ chức trang trọng và tiết kiệm, góp phần tôn vinh và quảng bá về giá trị của di sản văn hóa Việt Nam, nâng cao ý thức của cộng đồng trong việc bảo vệ và phát huy giá trị di sản văn hóa dân tộc. Trong năm qua, trên 300 di tích đã được tu bổ, tôn tạo ở nhiều mức độ khác nhau. Kết quả kiểm tra di tích cho thấy, việc triển khai tu bổ di tích ở các địa phương đã cơ bản tuân thủ các quy định của pháp luật và đạt yêu cầu về chuyên môn.

Hoạt động bảo vệ và phát huy giá trị di sản văn hóa phi vật thể đã đi vào bài bản, thu hút sự quan tâm mạnh mẽ của các cộng đồng, các cấp chính quyền, ngành, đoàn thể và được dư luận xã hội đánh giá cao. Một số hoạt động thiết thực và tiêu biểu là: Phú Thọ tổ chức lễ đón Bằng của UNESCO công nhận "Tín ngưỡng thờ cúng Hùng Vương ở Phú Thọ" là Di sản văn hóa phi vật thể đại diện của nhân loại và Khai mạc Lễ hội Đền Hùng năm Quý Tỵ- 2013, tổ chức giao lưu giữa đại diện các nghệ nhân hát Xoan Phú Thọ với đào, kép và các thế hệ của phường Xoan gốc; Hải Dương tổ chức giao lưu Ca Trù lần thứ III; Tuần lễ "Đại đoàn kết các dân tộc- Di sản Văn hóa Việt Nam" và các chương trình biểu diễn Ca Trù nhân kỷ niệm Ngày Di sản văn hóa Việt Nam - Ngày về nguồn 23/11/2013; Liên hoan Nghi lễ Chầu văn của người Việt tại Nam Định; Liên hoan Dân ca Ví Dặm Nghệ Tĩnh 2013 tại Hà Tĩnh…

Chất lượng trưng bày, triển lãm bảo tàng đã được cải thiện một bước đáng kể, nhiều trưng bày, triển lãm đã để lại ấn tượng tốt đẹp cho công chúng, tiêu biểu như: "Di sản văn hóa Phật giáo Việt Nam", "Châu Á - những màu sắc văn hóa", "Trang sức cổ Việt Nam", "Đèn cổ Việt Nam" (Bảo tàng Lịch sử Quốc gia); "Hoạt động của Chủ tịch Hồ Chí Minh và các nhà cách mạng Việt Nam tại Long Châu, Quảng Tây, Trung Quốc", "Chủ tịch Hồ Chí Minh với nước Nga", "Bác Hồ với công an nhân dân - Công an nhân dân học tập, thực hiện 6 điều Bác Hồ dạy" (Bảo tàng Hồ Chí Minh); "Tranh dân gian Việt Nam" tại Pháp nhân kỷ niệm 40 năm thiết lập quan hệ ngoại giao Việt - Pháp (Bảo tàng Mỹ thuật Việt Nam); Bảo

* *Cục trưởng Cục Di sản văn hoá*

tàng Văn hóa các dân tộc Việt Nam tổ chức các hoạt động chào mừng Festival Trà quốc tế lần thứ 2, triển lãm "Văn hóa dân tộc Khmer trong cộng đồng các dân tộc Việt Nam" tại Làng Văn hóa - Du lịch các dân tộc Việt Nam; "Võ Nguyên Giáp - Đại tướng Tổng tư lệnh", "Đại tướng Nguyễn Chí Thanh - Cuộc đời và sự nghiệp" (Bảo tàng Lịch sử Quân sự Việt Nam); "Tín ngưỡng thờ cúng Hùng Vương trong đời sống văn hóa cộng đồng" (Khu di tích lịch sử Đền Hùng); "Sắc màu Sơn La" (Bảo tàng Sơn La); "Văn minh sông Hồng - Kết tinh và tỏa sáng" (Bảo tàng Hải Phòng); "Không gian Di sản thiên nhiên thế giới Vịnh Hạ Long" (Ban quản lý Vịnh Hạ Long) "Cuộc tổng tiến công và nổi dậy xuân Mậu Thân 1968" (Bảo tàng Quảng Nam"; "Huế và những khoảng khắc" (Trung tâm Bảo tồn Di tích Cố đô Huế); "Giao lưu văn hóa Việt Nam - Nhật Bản lần thứ XI" (Trung tâm Quản lý Bảo tồn Di sản Văn hóa Hội An); "Mừng Đảng, Mừng Xuân, Mừng đất nước đổi mới" (Bảo tàng Gia Lai); "Hội ngộ gốm Nam Bộ xưa" (Bảo tàng Tiền Giang); "Áo dài phụ nữ Việt Nam đi qua khói lửa chiến tranh" (Bảo tàng Chứng tích chiến tranh)…

Về công tác xây dựng, kiện toàn hệ thống quy phạm pháp luật

Để hoàn thiện hành lang pháp lý và tăng cường hiệu lực quản lý nhà nước về di sản văn hóa, trong năm qua, toàn Ngành đã tiếp tục tập trung xây dựng hệ thống văn bản quy phạm pháp luật, ban hành kịp thời để hướng dẫn, điều chỉnh hoạt động của một số lĩnh vực thuộc Ngành, như: Thông tư số 11/2013/TT-BVHTTDL ngày 16/12/2013 của Bộ Văn hóa, Thể thao và Du lịch quy định về sưu tầm hiện vật của bảo tàng công lập; Thông tư số 17/2013/TT-BVHTTDL ngày 30/12/2013 của Bộ Văn hóa, Thể thao và Du lịch hướng dẫn xác định chi phí lập quy hoạch, dự án, báo cáo kinh tế - kỹ thuật bảo quản, tu bổ, phục hồi di tích. Dự kiến vào tháng 3 năm 2014, Dự thảo Nghị định quy định đối tượng, tiêu chuẩn, quy trình, thủ tục xét tặng danh hiệu "Nghệ nhân nhân dân", "Nghệ nhân ưu tú" trong lĩnh vực di sản văn hóa phi vật thể sẽ được trình Chính phủ xem xét, ban hành...

Về công tác phát triển sự nghiệp

Hoạt động bảo tồn và phát huy giá trị di tích

Trong năm 2013, cả nước có 14 di tích được Thủ tướng Chính phủ xếp hạng di tích quốc gia đặc biệt, 37 hiện vật và nhóm hiện vật được công nhận là bảo vật quốc gia, 66 di tích được Bộ trưởng Bộ Văn hoá, Thể thao và Du lịch xếp hạng di tích quốc gia, các địa phương tiếp tục tăng cường công tác kiểm kê, xếp hạng di tích cấp tỉnh, thành phố. Đến nay, cả nước đã có 07 di sản văn hóa và thiên nhiên được UNESCO ghi danh; 48 di tích quốc gia đặc biệt; 67 hiện vật và nhóm hiện vật được công nhận là bảo vật quốc gia; 3.183 di tích quốc gia và 7.484 di tích cấp tỉnh...

Song song với việc xếp hạng di tích, công tác quy hoạch di tích cũng được tiếp tục đẩy mạnh, nhiều quy hoạch, nhiệm vụ quy hoạch bảo tồn và phát huy giá trị di tích đã được lập, phê duyệt và từng bước triển khai, như Đề án mở rộng và phát triển khu di tích lịch sử và danh thắng Yên Tử, tỉnh Quảng Ninh; Quy hoạch tổng thể bảo tồn và phát huy giá trị khu di tích lịch sử nhà Trần ở Đông Triều, tỉnh Quảng Ninh; Quy hoạch tổng thể bảo tồn, tôn tạo và phát huy giá trị di tích lịch sử Bạch Đằng, tỉnh Quảng Ninh; Quy hoạch tổng thể bảo tồn, tôn tạo và phát huy giá trị di tích lịch sử văn hóa Hàm Rồng, Thanh Hóa; Quy hoạch chi tiết 1/500 bảo tồn, tôn tạo di tích lịch sử Dinh Độc Lập, thành phố Hồ Chí Minh; Nhiệm vụ quy hoạch tổng thể di tích Thành nhà Hồ, tỉnh Thanh Hóa; Nhiệm vụ quy hoạch tổng thể bảo quản, tu bổ, phục hồi và phát huy giá trị di tích lịch sử Tân Trào, tỉnh Tuyên Quang; Nhiệm vụ quy hoạch tổng thể bảo tồn, tôn tạo khu lưu niệm Nguyễn Du, tỉnh Hà Tĩnh; Nhiệm vụ quy hoạch tổng thể bảo quản, tu bổ, phục hồi di tích lịch sử Trung ương Cục miền Nam, tỉnh Tây Ninh…

Việc đấu tranh ngăn chặn vi phạm di tích đã thu được hiệu quả cao hơn, với sự tham gia tích cực của quần chúng nhân dân. Hoạt động tu bổ di tích từng bước đi vào nề nếp và được nâng cao về chất lượng khi các quy định pháp luật được tuân thủ chặt chẽ hơn. Nhiều di tích đã được phát huy có hiệu quả, trở thành những điểm du lịch hấp dẫn, tạo nguồn thu lớn cho địa phương. Chỉ tính riêng tiền vé thăm quan, trong năm 2013 di tích Cố đô Huế thu được 127,195 tỷ đồng; Vịnh Hạ Long thu được 215,7 tỷ đồng…

Hoạt động bảo vệ và phát huy giá trị di sản văn hóa phi vật thể

Đến nay, việc kiểm kê di sản văn hóa phi vật thể đã được triển khai tại hầu hết các tỉnh/thành phố trong cả nước, với 57/63 tỉnh/thành phố đã có báo cáo kiểm kê, thống kê được hơn 23.000 di sản văn hóa phi vật thể. Trong đó, 48 di sản văn hóa phi vật thể được ghi vào Danh mục di sản văn hóa phi vật

thể quốc gia. Đặc biệt, Nghệ thuật Đờn ca tài tử Nam Bộ đã chính thức được UNESCO ghi danh là Di sản văn hóa phi vật thể đại diện của nhân loại. Theo đó, cả nước đã có 08 di sản văn hóa phi vật thể được UNESCO vinh danh; 03 di sản tư liệu thuộc Chương trình Ký ức Thế giới của UNESSCO.

Hoạt động bảo tàng

Cả nước hiện có 138 bảo tàng (trong đó có 17 bảo tàng ngoài công lập), lưu giữ gần 3 triệu tài liệu, hiện vật. Các bảo tàng đã đổi mới hoạt động, tích cực tham mưu cho Lãnh đạo các Bộ, ngành, địa phương và trực tiếp tổ chức các hoạt động chuyên môn, nghiệp vụ nhằm hoàn thiện các dự án xây dựng mới bảo tàng; củng cố mọi mặt để đưa hoạt động của các bảo tàng vào nề nếp, không ngừng nâng cao chất lượng và hiệu quả hoạt động.

2. Phương hướng, nhiệm vụ trọng tâm năm 2014

Trong năm 2014, ngành Di sản văn hóa và các địa phương cần tập trung vào một số nhiệm vụ trọng tâm, như:

1- Tiếp tục triển khai Chương trình hành động thực hiện Nghị quyết Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XI của Đảng Cộng sản Việt Nam; thực hiện tốt vai trò quản lý nhà nước về di sản văn hóa;

2- Xúc tiến việc phong tặng danh hiệu "Nghệ nhân nhân dân", "Nghệ nhân ưu tú" (Ngay sau khi Nghị định quy định đối tượng, tiêu chuẩn, quy trình, thủ tục xét tặng danh hiệu "Nghệ nhân nhân dân", "Nghệ nhân ưu tú" trong lĩnh vực di sản văn hóa phi vật thể được ban hành);

3- Triển khai kiện toàn bộ máy bảo vệ di tích, tăng cường thực hiện nếp sống văn minh khi tham gia lễ hội và tham quan di tích;

4- Phối hợp lập hồ sơ trình Thủ tướng Chính phủ xếp hạng di tích quốc gia đặc biệt;

5- Phối hợp lập hồ sơ trình Thủ tướng Chính phủ quyết định công nhận bảo vật quốc gia;

6- Xây dựng hồ sơ trình Bộ trưởng Bộ Văn hóa, Thể thao và Du lịch công bố Danh mục Di sản văn hóa phi vật thể quốc gia;

7- Phối hợp triển khai xây dựng hồ sơ di sản văn hóa trình UNESCO;

8- Trình Thủ tướng Chính phủ xem xét ban hành quyết định về chính sách đãi ngộ nghệ nhân;

9- Xây dựng cơ sở dữ liệu quản lý thông tin bảo tàng và cơ sở dữ liệu di sản văn hóa phi vật thể quốc gia;

10- Tổ chức Hội nghị - Tập huấn ngành Di sản văn hóa năm 2014;

11- Nâng cao chất lượng,hiệu quả của công tác thông tin, tuyên truyền, quảng bá về di sản văn hoá.

Để thực hiệu các nhiệm vụ trọng tâm và kế hoạch công tác năm 2014, chúng ta cần tập trung thực thi hiệu quả một số giải pháp sau:

1- Nâng cao hiệu quả công tác quản lý nhà nước về di sản văn hóa của các đơn vị trong Ngành, trong đó, tập trung xây dựng và ban hành kịp thời các văn bản quy phạm pháp luật về di sản văn hóa;

2- Tiếp tục đổi mới nội dung trưng bày, hình thức hoạt động để nâng cao hiệu quả và sức hấp dẫn của bảo tàng;

3- Đẩy mạnh thêm một bước việc thực hiện Quy hoạch phát triển hệ thống bảo tàng Việt Nam đến năm 2020 và Quy hoạch tổng thể bảo tồn và phát huy giá trị di tích lịch sử - văn hóa và danh lam thắng cảnh đến năm 2020 (giai đoạn 2011 - 2020);

4- Tổ chức triển khai và kiểm tra việc thực hiện Chương trình mục tiêu quốc gia giai đoạn 2012 - 2015;

5- Củng cố, hoàn thiện hệ thống thiết chế ngành Di sản văn hóa, đồng thời tập trung đầu tư xây dựng nguồn lực con người đảm bảo cho sự phát triển của ngành;

6- Xây dựng cơ chế chính sách phù hợp, tạo điều kiện cho việc thực thi các hoạt động bảo vệ và phát huy giá trị di sản văn hóa;

7- Tăng cường xã hội hóa, phát huy vai trò của cộng đồng, xã hội trong việc bảo vệ di sản văn hóa.

Hi vọng trong thời gian tới, hoạt động bảo vệ và phát huy giá trị di sản văn hoá của dân tộc ngày càng nhận được sự quan tâm, hỗ trợ, đầu tư thích đáng về mọi mặt của Đảng, Nhà nước, các cấp chính quyền và toàn thể xã hội, cũng như cộng đồng quốc tế, để di sản văn hoá Việt Nam ngày càng được bảo tồn và phát huy giá trị tốt hơn, đóng góp thiết thực vào sự phát triển kinh tế - xã hội của đất nước và sự đa dạng của văn hoá nhân loại.

Nhân dịp xuân mới - năm Giáp Ngọ (2014), thay mặt Lãnh đạo Cục Di sản văn hoá, tôi xin gửi tới Lãnh đạo Bộ Văn hoá, Thể thao và Du lịch cùng toàn thể cán bộ, công chức, viên chức, người lao động trong ngành Di sản văn hoá và gia đình một năm mới an khang thịnh vượng!

N.T.H